

Årsrapport 2016

Hälsoskyddstillsyn av
skolor och förskolor

April 2017

stockholm.se

Sammanfattning

I denna årsrapport redovisas resultaten av miljöförvaltningens tillsyn av skolor och förskolor under 2016 i Stockholms stad.

Riktad tillsyn är ett verktyg för att uppnå en sund miljö i alla skolor och förskolor, både inomhus och utomhus. Tillsynen bedrivs på olika sätt, antingen som löpande tillsyn eller i projektform. Den löpande tillsynen sker genom återkommande inspektioner för att kontrollera kända problemområden. Fokus för denna tillsyn är ventilation, installationsbuller samt hygien och städning, eftersom det är dessa delar som oftast brister. Förvaltningen kontrollerar även anmärkningar som erhållits vid föregående inspektion.

Projekttillsynen syftar till att kontrollera eller kartlägga avgränsade aktuella frågor.

Under 2016 har förvaltningen:

- Utfört löpande planerad tillsyn på förskolor och skolor
- Utfört projekt Buller från fasta installationer i förskolor
- Handlagt uppföljningsärenden
- Utfört radontillsyn
- Handlagt anmälningar av nya verksamheter
- Samverkat med andra förvaltningar och kommunala bolag

Under 2016 har totalt 430 stycken inspektioner genomförts på skolor och förskolor. I detta antal ingår den riktade tillsynen på förskolor och skolor som var 264 stycken, nyanmälan 55 stycken samt projekt Buller från fasta installationer i förskolor 111 stycken.

Inom den löpande riktade tillsynen har 54 procent av besökta verksamheter haft sådana brister gällande främst buller och ventilation att förvaltningen bedömt att uppföljning krävs. Vid projekt Buller från fasta installationer i förskolor som genomfördes i Norrmalm och Södermalm fick 75 procent ljudnivåer som behövdes följas upp (>33 dBA). Totalt har 219 stycken uppföljningsärenden från tillsynen startats under 2016. I vissa ärenden där uppföljning krävdes har bristerna åtgärdats under inspektionsrapportens yttrandetid och i ett av dessa fall har något uppföljningsärende inte behövt startats.

Innehåll

Sammanfattning	3
Bakgrund	5
Lagstöd	5
Syfte	6
Tillsyn	7
Tillsyn av nyanmälda verksamheter	7
Löpande planerad tillsyn	8
Bullerprojekt 2016	8
Personbelastningskartor	9
Radontillsyn i skolor och förskolor	10
Resultat av tillsynen 2016	11
Tillsyn av nyanmälda verksamheter	11
Löpande planerad tillsyn	12
Uppföljning av anmärkningar	12
Effekter av tillsynen	16
Radontillsyn i skolor och förskolor	16
Slutsats	16
Fortsatt arbete	17

Bakgrund

Miljöförvaltningen verkar för att Stockholms skolor och förskolor ska ha en sund miljö för barn och elever. I april 2017 finns i Stockholms stad 1052 (592) förskolor, 260 (142) grundskolor och 94 (26) gymnasieskolor. Siffror inom parentes avser kommunala verksamheter.

Tillsynsansvaret för skolor och förskolor delas av Hälsoskyddsavdelningen och Livsmedelskontrollen. Hälsoskyddsavdelningens tillsyn syftar till att kontrollera att bestämmelserna i miljöbalken med tillhörande författningar följs. Till stöd för bedömningarna används Folkhälsomyndighetens allmänna råd. Livsmedelskontrollen kontrollerar att verksamheterna följer livsmedelslagstiftningen. Denna årsrapport gäller hälsoskyddstillsynen.

Inomhusmiljön i skolor och förskolor skiljer sig från många andra inomhusmiljöer genom att många personer vistas samtidigt på en relativt liten yta, vilket ställer höga krav på inomhusmiljön i lokalerna. Tillsynen syftar till att förbättra inomhusmiljön i stadens skolor och förskolor så att elever och barn inte utsätts för hälsorisker eller hindras i sin utveckling och i sitt lärande. Målet är att alla verksamheter ska ha en väl fungerande egenkontroll.

Fokus för den löpande planerade tillsynen är kontroll av buller, ventilation, städning och hygien. Uppföljning sker främst vid problem med buller, ventilation och misstanke om fuktskador. Buller och dålig luft är av erfarenhet de vanligaste problemen i skolor och förskolor. Buller och höga ljudnivåer i skol- och förskolemiljö är sällan skadlig för hörseln men exponeringen har betydelse för hälsan, livskvaliteten och inlärningsförmågan. För låg luftomsättning inomhus kan bland annat leda till huvudvärk och trötthet samt allergiska besvär. En bristfällig ventilation innebär även att emissioner från material i verksamheten inte ventileras bort. Det ansamlas mer damm som kan innehålla kemikalier som ftalater och bromerade flamskyddsmedel.

Lagstöd

Det är miljö- och hälsoskyddsnämnden som i sin tillsyn ska kontrollera att lagstiftningen i miljöbalken följs, vilket följer av 26 kap. 1 § miljöbalken. Tillsynen utövas genom att miljöförvaltningen gör tillsynsbesök, ger råd och information. Det är miljö- och hälsoskyddsnämnden som genom sitt tillsynsansvar ska bedöma om

det finns brister i en verksamhet, följa upp dem och ställa krav på att bristerna åtgärdas. Det kan göras i form av förelägganden och förbud att driva verksamhet med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken.

Tillsynen på förskolor och skolor bedrivs med stöd av det generella kravet på egenkontroll som följer av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och 26 kap. 19 § miljöbalken om krav på verksamhetsutövares egenkontroll samt förordning (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll.

Tillsynen bedrivs också med stöd av 9 kap. miljöbalken samt 38 och 45 §§ förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH). Enligt 45 § FMH ska tillsynsmyndigheten ägna särskild uppmärksamhet åt bland annat lokaler för undervisning och av 38 § FMH följer att skolor och förskolor är anmälningsskyldiga verksamheter. Att en verksamhet är anmälningsskyldig innebär att verksamheten måste anmälas till tillsynsmyndigheten senast sex veckor innan verksamheten påbörjas. Tillsynsmyndigheten har då möjlighet att granska verksamheten och meddela krav på eventuella kompletterande försiktighetsåtgärder eller, vilket mycket sällan förekommer, förbjuda verksamheten.

Folkhälsomyndighetens allmänna råd om bland annat ventilation, buller, fukt och mikroorganismer är vägledande för egenkontrollen. Dessa råd har sin grund i miljöbalken och de förordningar som meddelats med stöd av den och utgör rekommendationer om hur en författning bör tillämpas samt är ett stöd för tillsynsmyndigheter och överprövande instanser i deras bedömningar. Även parallella föreskrifter som Boverkets byggregler och Arbetsmiljöverkets författningssamling liksom domstolspraxis utgör vägledning.

Syfte

Målet är att Stockholms skolor och förskolor ska ha en sund miljö för elever och barn och att de inte ska utsättas för hälsorisker eller hindras i sin utveckling och i sitt lärande.

Syftet med förvaltningens tillsyn är att verksamhetsutövarna ska få ökad kunskap om miljöbalken, förbättrade rutiner för sin egenkontroll, samt att upptäcka och följa upp att eventuella olägenheter åtgärdas.

Tillsyn

Riktad tillsyn är ett verktyg för att uppnå en sund miljö i alla skolor och förskolor, både inomhus och utomhus. Tillsynen bedrivs på olika sätt, antingen som löpande tillsyn eller i projektform. Den löpande tillsynen sker genom återkommande inspektioner för att kontrollera kända problemområden. Fokus för denna tillsyn är ventilation, installationsbuller samt hygien och städning eftersom det är dessa delar som oftast brister. Förvaltningen följer även upp anmärkningar som erhållits vid föregående inspektion. Projekt-tillsynen syftar till att kontrollera eller kartlägga avgränsade aktuella frågor.

Tillsyn av nyanmälda verksamheter

Vid anmälan av en ny verksamhet ska förvaltningen ta ställning till om lokalen och verksamheten är lämplig ur hälso- och miljösynpunkt eller om åtgärder krävs. Vid granskningen av en anmälan kontrollerar förvaltningen bland annat lokaliseringen och utformningen av lokalen, ventilation, akustik och buller inomhus, rutiner för egenkontroll samt ansvarsfördelning.

Samverkan med andra förvaltningar i staden

Verksamhetsutövare som driver förskolor och skolor i staden styrs även av andra regelverk än miljöbalken. Inom dessa områden har andra förvaltningar i staden viktiga funktioner såsom bl.a. tillståndsgivande myndighet enligt skollagen eller prövningsmyndighet för bygglov. I många fall finns gemensamma beröringspunkter och de olika regelverken kan delvis syfta till att reglera samma sak. Det finns t.ex. dels särskilda regler för buller vid nyetablering av skolor och förskolor som har meddelats med stöd av plan- och bygglagen och som tillämpas av stadsbyggnadsnämnden vid bygglovsansökan, dels Folkhälsomyndighetens riktvärden för inomhusbuller som har meddelats med stöd av miljöbalken och som tillämpas av miljö- och hälsoskyddsnämnden i tillsynen.

När det gäller frågor som rör nyetablering av skolor och förskolor angränsar miljöförvaltningens tillsynsverksamhet till stadsbyggnadskontorets hantering av bygglov och till utbildningsförvaltningens tillståndsprövning enligt skollagen. Trafikkontorets olika avdelningar lämnar yttrande på bygglovsremisser utifrån säkerhetsaspekten vid avfallshantering, risk för trafikbuller, utnyttjande av parker, etc. En samverkansgrupp som träffas ca två gånger per år och som består av tjänstemän från

de olika förvaltningarna har funnits under några år. Genom dessa möten har förvaltningarna fått större kunskaper om varandras tillsyns- och godkännandeprocesser. Skillnader och likheter mellan de olika förvaltningarnas processer har identifierats. Med medvetenhet om förvaltningarnas olika bedömningar kan bättre information lämnas till medborgare och verksamhetsutövare. En följd av detta samarbete, som även underlättar för medborgare och verksamhetsutövare, är att staden successivt börjar arbeta med gemensamma riktlinjer för skolor och förskolor.

Löpande planerad tillsyn

Huvuddelen av tillsynen bedrivs genom planerade tillsynsbesök ute på verksamheterna där lokalerna inspekteras och inspektören gemensamt med verksamhetens representant går igenom verksamhetens egenkontroll, dvs. deras rutiner och förebyggande arbete. Denna tillsyn sker löpande under året och kontroll sker av kända problemområden. När det gäller inomhusmiljön har fokus legat på kontroll av ventilation, buller från fasta installationer samt städning och hygien. Anledningen är att de flesta anmärkningarna från tidigare år gällt just detta. Vid besöken följs även eventuella tidigare anmärkningar upp.

Ett mål med tillsynen är att träffa verksamhetsutövarna och att de genom besöket ska få en ökad kunskap om miljöbalken och sitt egenkontrollansvar.

Bullerprojekt 2016

Miljöförvaltningen utförde under första halvan av 2016 ett tillsynsprojekt gällande buller från fasta installationer i förskolor.

Projektet genomfördes i två stadsdelar, Norrmalm och Södermalm, i Stockholm. Anledningen till projektet är att buller från fasta installationer är den mest förekommande anmärkningen i miljöförvaltningens riktade tillsyn av förskolor. Resultatet visade att 75 procent av de undersökta förskolorna har ljudnivåer som överskrider Folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller (FoHMFS 2014:13). Med anledning av att så många verksamheter hade överskridanden av Folkmyndighetens allmänna råd om buller beslutade miljöförvaltningen att inom detta projekt inte följa upp mätresultat inom intervallet 31 -33 dBA. För överskridanden inom detta intervall ansvarar verksamhetsutövaren själv för att följa upp inom ramen för sin egenkontroll. Detta kommer att kontrolleras av miljöförvaltningen vid nästa tillsynsbesök.

I projektet var uppföljningsgraden högre på de kommunala förskolorna jämfört med de fristående på både Norrmalm och Södermalm. Med anledning av den höga uppföljningsgraden godtog miljöförvaltningen stadsdelsförvaltningarnas önskan om att utarbeta och inkomma med en handlingsplan för samtliga förskolor med överskridande ljudnivåer över 33 dBA. Detta för att vid handläggningen av dessa 83 nya uppföljningsärenden spara tid och resurser såväl på stadsdelsförvaltningarna som på Miljöförvaltningen.

I mars 2017 har 20 uppföljningsärenden i projektet avslutats. Åtgärder som verksamheterna har vidtagit i dessa ärenden är bland annat att de låtit installera ljuddämpare, injusterat luftflöden, bytt ventilationsdon och monterat nya spjäll i ventilationssystemet. Dessa åtgärder är ”enklare” och förenade med lägre kostnader än att exempelvis byta hela ventilationsaggregat eller dra om ventilationskanaler. Resterande förskolor som hade ljudnivåer över 33 dBA handläggs nu som ordinarie uppföljningsärenden.

Projektet Buller från fasta installationer i förskolor 2016 visar att ett fortsatt arbete och fokus på detta behövs för att förbättra inomhusmiljön för förskolebarn. Därför kommer projektet fortsätta även under 2017 i Enskede-Årsta-Vantör, Spånga-Tensta och på Kungsholmen.

Personbelastningskartor

Under andra halvan av 2016 har miljöförvaltningen påbörjat en inventering av personbelastningskartor på skolor och förskolor. Endast 5 % av inspekterade skolor och förskolor mellan september och december hade en personbelastningskarta.

Personbelastningskartor visar hur många personer som stadigvarande får vistas i varje rum samtidigt utifrån ventilationens kapacitet. Formeln för att räkna ut hur stor personbelastningen kan vara utifrån hur mycket tilluft som finns är:

$$\frac{(\text{Tilluft i l/s} - (0,35 \times \text{golvarea}))}{7} = \text{antal personer som ventilationen är anpassad för}$$

Formeln utgår ifrån angivet riktvärde i Folkhälsomyndighetens allmänna råd om ventilation. Se ett exempel på en personbelastningskarta nedan.

Rum	Rummets huvudsakliga användning	Rummets area (m ²)	Nuvarande personbelastning	Uppmätt uteluftsflöde (l/s)	Flödet anpassat till antal personer
Nedanstående utgör ett exempel					

A105	Klassrum	35 m ²	25 personer	62 l/s	7 personer bör max vistas i rummet
------	----------	-------------------	-------------	--------	---

Figur 1. Exempelbild personbelastningskarta. Här vistas det för många personer utifrån rådande ventilationskapacitet.

Beräkningen i figur 1 visar att max 7 personer bör vistas stadigvarande i rummet. Beräkningen gör det enkelt för verksamhetsinnehavaren att bedöma om antalet personer i lokalen är tillfredställande utifrån de luftflöden som finns uppmätta. Om miljöförvaltningen noterat att det vistas för många personer i ett rum i förhållande till ventilationens kapacitet ombeds verksamheten att omdisponera barngrupperna. Om ventilationen är så bristfällig på hela förskolan att det totala luftflödet inte är tillräckligt föreläggs verksamheten att inkomma med åtgärdsförslag och kostnadsberäkning för att uppnå gällande riktvärden.

Radontillsyn i skolor och förskolor

Radontillsynen har som mål att alla skolor och förskolor i Stockholm ska vara kontrollerade avseende radon och ha halter under riktvärdet 200 Bq/m³.

Tillsynen innebär att miljöförvaltningen granskar den av verksamheten inskickade mätplanen och resultaten från mätningen för att kontrollera att denna utförts enligt Strålsäkerhetsmyndighetens metodbeskrivning och att mätresultaten understiger riktvärdet. Om riktvärdet överskrids ställer förvaltningen krav på åtgärder. Ca 229 stycken förskolor och skolor återstår att kontrollera. Dessa har uppmanats/förelagts att mäta under mätsäsongen 2016/2017.

En påminnelse i form av ett vykort om att utföra mätningar av radon och komma in med redovisning skickades till verksamheterna i februari 2017. En ytterligare påminnelse om att komma in med mätresultat skickas ut i juni 2017. De som inte kommer in med mätresultat därefter kommer att föreläggas att mäta under nästkommande mätsäsong. Även nyanmälan av verksamheter som inkommit under året kommer att uppmanas att mäta nästa mätsäsong.

Resultat av tillsynen 2016

Under 2016 har totalt 430 inspektioner utförts på skolor och förskolor inom staden, varav 55 nyanmälda verksamheter och 111 ingående i Projekt Buller från fasta installationer i förskolor 2016 (tabell 1).

Tabell 1. Fördelning av olika typer av inspektioner under 2016

Totalt inspekterade verksamheter 2016	
Typ av inspektion	Antal utförda inspektioner
Tillsyn av nyanmälda verksamheter	55
Löpande planerad tillsyn	264
Projekt buller från fasta installationer i förskolor 2016	111
Total inspekterade	430

Tillsyn av nyanmälda verksamheter

Under 2016 inkom 58 anmälningar, 20 av dessa gällde fristående verksamheter. De flesta anmälningarna gäller nya verksamheter eller att någon tagit över en annan verksamhet. Ett fåtal gäller förändringar i befintliga verksamheter, t ex utökning av lokalytan eller större renoveringar. Andelen anmälningar från fristående verksamheter var något mindre än tidigare år. Uppmaning har skickats till verksamheter som flyttat till ny lokal, gjort stora förändringar i befintlig lokal eller tagit över en verksamhet utan att anmäla detta till miljöförvaltningen. Fem uppmaningar har skickats till fristående verksamheter och två till kommunala verksamheter som startats utan föregående anmälan till miljöförvaltningen.

Under 2016 inspekterades 55 verksamheter, några av dessa avser ärenden som inkom under 2015. Den vanligaste anledningen till att en inspektion inte görs direkt i samband med att anmälan inkommer är att det vid den tidpunkten inte finns någon färdigställd lokal att inspektera. Fristående förskolor inkommer oftast med anmälan minst 4 månader innan verksamheten planerar att starta eftersom de även ska anmäla verksamheten till utbildningsförvaltningen. Ansökan enligt Skollagen ska göras minst 4 månader innan start och utbildningsförvaltningen i Stockholm har som krav att verksamheten även ska vara anmäld till miljöförvaltningen för att ansökan hos dem ska behandlas.

Löpande planerad tillsyn

Inom den löpande planerade tillsynen inspekterades 264 verksamheter under 2016 (Tabell 2) och av dem hade 144 verksamheter, det vill säga 54 procent brister som ledde till att ett uppföljningsärende startades. Vissa verksamheter hade fler än en brist. Av noterade brister gällde 121 anmärkningar på buller från fasta installationer, 38 på bristfällig ventilation och 6 misstanke om fukt samt annan anmärkning, exempelvis låg temperatur eller drag.

Tabell 2. Antal inspekterade verksamheter inom den löpande tillsynen 2016. De 111 förskolor i Norrmalm och Södermalm som ingick i projekt Buller från fasta installationer i förskolor ingår inte i denna sammanställning.

Verksamheter inspekterade inom den löpande planerade tillsynen 1 januari 2016 – 31 december 2016						
Stadsdel	Farsta	Hässelby- Vällingby	Skärholmen	Skarpnäck	Övriga stadsdelar	Alla områden
Verksamhet						
Förskolor	47	68	26	38	50	229
Gymnasieskolor	0	0	0	0	0	0
Grundskolor	4	1	1	4	25	35
TOTALT inspekterade	51	69	27	42	75	264

Uppföljning av anmärkningar

Om en allvarlig brist upptäckts eller misstänks vid inspektionen startas ett uppföljningsärende där verksamhetsutövaren uppmanas att utreda och vid behov åtgärda bristerna.

Uppföljning tillsyn av nyanmälda verksamheter

Generellt sett behövs mycket mindre uppföljning vid de nyanmälda verksamheterna än vid den löpande tillsynen. Detta beror enligt förvaltningens bedömning på att det vid start av ny verksamhet är nya eller renoverade lokaler som tas i bruk. För år 2016 var det något fler uppföljningsärenden. Detta beror troligen på att anmälningarna avsåg fler verksamheter i paviljonger vilka oftare har brister, bl.a. deplacerade ventilationsdon och för höga koldioxidhalter. Uppföljning krävdes i ca 16 procent av de inspekterade verksamheterna och det är ca 6 % fler än 2015.

Uppföljning planerad tillsyn

Under 2016 startades 219 uppföljningsärenden. De brister som följs upp särskilt är buller från fasta installationer, bristfällig ventilation och fukt. Buller och höga ljudnivåer i skol- och förskolemiljö är sällan skadligt för hörseln men bullerexponeringen har betydelse för hälsan, livskvaliteten och inlärningen. Dålig luftkvalitet inomhus kan bland annat leda till besvär med ögon, näsa och hals samt astma och allergi. Dålig luftkvalitet kan bero på bland annat bristfällig ventilation, för många personer i lokalerna eller fuktskador. Buller från fasta installationer är den vanligast förekommande anmärkningen. Miljöförvaltningen handlägger dock anmärkningar gällande fukt, ventilation och buller med samma prioritet. Gällande ventilation kan verksamheten införa vädringsrutiner eller rutiner för utevistelse som en tillfällig åtgärd, vilket inte är möjligt när det gäller buller och fuktskador eftersom ingrepp i fastigheten krävs i sådana fall. Av totalt 219 uppföljningsärenden hade 15 stycken anmärkning på både ventilation och buller, vilket motsvarar ca 7 %.

Figur 2 & 3. Exempel från tillsynen - Misstänka fuktskador i en skola (fig. 2) och i en förskola (fig. 3)

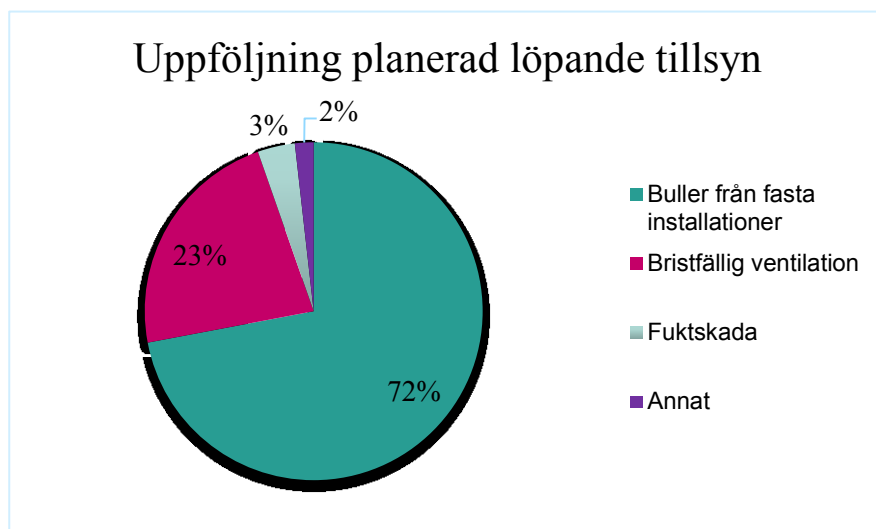

Figur 4 & 5. Exempel från tillsynen - Bristfällig städning.

Figur 6. Deplacerat tilluftsdon förtäckt på grund av drag

Tabell 1. Diagrammet visar fördelningen av de brister som framkommit vid inspektioner under 2016 och som följs upp av förvaltningen. Kategorin annat är oftast låg temperatur eller drag

Utöver anmärkningar som följs upp av miljöförvaltningen får i stort sett samtliga besökta verksamheter anmärkningar som de uppmanas att åtgärda inom ramen för sin egenkontroll. Denna typ av anmärkningar noteras i inspektionsrapporten och följs upp vid nästa ordinarie tillsynsbesök.

Effekter av tillsynen

Under 2016 avslutades 140 stycken uppföljningsärenden vilket innebär att lika många verksamheter och mångfaldigt fler barn och ungdomar i Stockholm fått förbättrad inomhusmiljö i sin dagliga vistelsemiljö. Förvaltningen driver i dagsläget ca 303 uppföljningsärenden.

De brister som verksamheterna själva ska åtgärda inom ramen för sin egenkontroll följer förvaltningen inte aktivt upp utan kontrollerar först vid nästkommande tillsynsbesök att åtgärder utförts. Det kan vara brister som att kemikalieförteckning och säkerhetsdatablad för samtliga av verksamhetens faroklassade kemikalier saknas, rutiner för städning saknas eller att det finns leksaker i skötrum eller på toalett. Det kan också vara att protokoll för obligatorisk ventilationskontroll, OVK, och luftflödesprotokoll saknas. Tyvärr kvarstår dessa brister i många fall. Verksamheterna kan ha bytt rektor respektive förskolechef och ibland har dessa ingen vetskap om den tidigare inspektionen, bristerna som upptäcktes eller om inspektionsrapporten. Vilket innebär att de delvis brister i sin egenkontroll.

Radontillsyn i skolor och förskolor

Genom den riktade tillsynen av skol- och förskolelokaler vet förvaltningen att 85 procent av alla verksamheter i Stockholm är radonmätta och har halter under 200 Bq/m³. De skolor som efter uppmaning ännu inte har kontrollerat radon föreläggs att mäta, vid behov åtgärda förhöjda halter och efter mätning rapportera till miljöförvaltningen.

Slutsats

Erfarenheten från tillsynen är att skolor och förskolor före förvaltningens tillsynsbesök har liten eller ingen kunskap om att de ansvarar för att regelbundet kontrollera och säkerställa att lokalerna är lämpliga ur hälsosynpunkt. Verksamheterna förlitar sig i många fall på att fastighetsägaren tillhandahåller hälsomässigt bra lokaler som är ändamålsenliga för verksamheten. Många saknar kunskap om ventilationen räcker till för det antal personer som vistas i lokalen eller om ljudnivån från ventilationen är för hög och utgör en hälsorisk.

Efter flera års tillsynsarbete på Stockholms förskolor och skolor kan noteras att problem som härstammar från ventilationen är allra

vanligast, där det största problemet är buller men även att ventilationen är bristfällig. Även projektet Buller från fasta installationer i förskolor 2016 som förvaltningen genomförde bekräftar den slutsatsen. Det finns flera orsaker till detta. Bl.a. kan aggregat slitas ut vilket leder till ökat buller eller att verksamhetsutövarna tar emot fler barn i lokalerna och då behöver skruva upp ventilationen, som ger ett ökat buller.

Att utöka tillsynen med fler timmar och mer frekventa tillsynsbesök skulle sannolikt bidra till att öka kunskapsnivån hos verksamhetsutövarna och minska risken för kunskapsstapp vid byte av ledning i verksamheterna. Detta kräver dock en utökning av tillsynsverksamheten jämfört med dagens organisation.

Fortsatt arbete

Det är svårt att göra en prognos för antalet nyanmälningar som förväntas inkomma under 2017. Antalet inkomna anmälningar har under de senaste åren varierat betydligt och miljöförvaltningen har inte kunnat identifiera orsaker till variationen. Vid genomgång av register har förvaltningen under senaste åren påträffat ett flertal oanmälda verksamheter, vilka då uppmanats att inkomma med anmälan. Färre oanmälda verksamheter kan förklara minskning av antal anmälningsärenden under 2016. Inte heller har något mönster för när på året som anmälningar inkommer kunnat utläsas. Det enda som är återkommande är att det är något färre anmälningar som inkommer under juli-augusti. Under den första delen av 2017 har fler anmälningar inkommit än under samma period förra året.

Under tidigare år har SWECO prognostiserat ett ökat antal förskolebarn och skolbarn till och med år 2018. Mot bakgrund av den stora mängden nyanlända flyktingar och stadens planer på utökat byggande av bostäder i och med 140K-projektet förväntas antalet anmälningar inte avta.

Under 2017 fortsätter arbetet inom den planerade löpande tillsynen på förskolor och skolor, till en början i stadsdelarna Enskede-Årsta-Vantör, Spånga-Tensta samt på Kungsholmen. Ordinarie tillsyn kommer även göras på de förskolor som ingick i projekt Buller från fasta installationer i förskolor 2016 på Norrmalm och Södermalm. Fokus inom den löpande planerade tillsynen kommer som tidigare fortsatt att ligga på buller från fasta installationer samt ventilation och fukt.

Med tanke på den stora mängd överskridanden avseende buller under 2016 kommer miljöförvaltningen fortsätta sitt tillsynsprojekt för att kontrollera buller inomhus på förskolor i stadsdelarna Enskede-Årsta-Vantör, Spånga-Tensta samt på Kungsholmen under våren 2017. Detta för att miljöförvaltningen sett att insatser krävs inom området.

I projektrapporten 2016 togs en diskussion upp gällande riktvärdet i undervisningssalar. SISAB har i sitt miljöprogram som mål att 100 procent av förskolorna ska åtgärdas eller ha blivit föremål för en tidsatt åtgärdsplan. Målet är satt utifrån att verksamheterna ska klara 35 dBA. Miljöförvaltningen gör bedömningar utifrån Folkhälsomyndighetens riktvärde som är 30 dBA. Med anledning av detta kommer miljöförvaltningen under våren 2017 närmare utreda vad som ligger bakom hänvisningen till de byggnadsrelaterade kraven i ljudklass C enligt standard SS 25268 i Boverkets byggregler där riktvärdet är 35 dBA i vissa rum i förskole- och skolmiljöer och vilka rum dessa riktvärden avser.

Gällande radon ska det under 2017 säkerställas att de skolor och förskolor som ännu inte har redovisat tillräckliga radonmätningar (ca 15 %) genomför sådana mätningar. Mätningarna ska utföras i enlighet med strålsäkerhetsmyndighetens metodbeskrivning och mätresultaten ska ligga under 200 Bq/m^3 . Det ska också säkerställas att lokaler med värden över 200 Bq/m^3 vidtar nödvändiga åtgärder.

Hösten 2017 kommer förvaltningen hålla en informationsinsats gällande ventilation och personbelastningskartor som kommer rikta sig främst mot verksamhetsutövare och fastighetsägare.

För den riktade tillsynen, som är förenat med en stor andel uppföljningsärenden, har ett närmre samarbete med SISAB inletts och under 2017 kommer möten hållas varje till varannan månad för att diskutera principfrågor och metoder för effektivisering av handläggningen gällande vissa mer komplicerade och långdragna ärenden.

Två av avdelningens miljö- och hälsoskyddsinspektörer jobbar deltid på Stockholms stads kemikaliecentrum. Syftet med detta är att kunskap från kemikaliecentrum ska sammanföras med erfarenhet och kunskap från hälsoskyddsavdelningens tillsyn med målet att förbättra inomhusmiljön i skolor och förskolor. I Stockholms stads miljöprogram 2016-2019 finns ett mål om Giftfri miljö och ett delmål som anger att förekomsten av hälsofarliga kemikalier i förskolemiljön ska minska. För att uppnå detta kommer därför avdelningen för hälsoskydd i samarbete med kemikaliecentrum

samla in information om hur många förskolor som genomfört alla åtgärder på nivå 1, i *Vägledningen för kemikaliesmart förskola*. Insamlingen av informationen kommer att ske i samband med att hälsoskydd genomför tillsyn på förskolorna i de stadsdelar som inspekteras under 2017.